

Jongeren en vrijwilligerswerk

Een onderzoek naar persoonlijkheid, opvoeding en het vrijwilligerswerk van ouders in relatie met vrijwilligerswerk onder jongeren.

Masteronderzoek Kinder & Jeugdpsychologie

Nienke Kremer, 3054977

Juni 2010

1° Begeleider: A. van Gothem

2° Begeleider: B. Orobio de Castro

Abstract

From the school year 2011-2012 students (age 12 – 18) will be obligated to participate in volunteer work in the Netherlands. This study focuses on the role of personality, upbringing and the volunteer work of parents in relation to willingness of adolescents to participate in volunteer work. It was expected that personality played a major role in the willingness of adolescents to participate in volunteer work. Besides personality, it was also expected that upbringing and the volunteer work of parents played a role. Recent study used 568 participants (253 boys and 315 girls). The results showed that the volunteer work of parents played a positive role on the willingness of adolescents to participate in volunteer work. Unlike previous research, no support has been found for the relation between personality and upbringing and the willingness of adolescents to participate in volunteer work. Explanations for these differences in results are sought in differences in methods, for instance, the difference in the measurement of personality. Future research on the relationship between adolescents and volunteer work should focus, next to personality and upbringing, on the motives that adolescents have to participate in volunteer work.

Samenvatting

Vanaf het schooljaar 2011-2012 wordt het in Nederland voor middelbare scholieren verplicht om een maatschappelijke stage (kennis maken met vrijwilligerswerk) af te ronden. In het huidige onderzoek werd onderzocht of vrijwilligerswerk onder jongeren afhangt van persoonlijkheid en opvoeding en of het vrijwilligerswerk van de ouders daarbij een rol speelde. Verwacht werd dat persoonlijkheid een rol speelde bij het doen van vrijwilligerswerk onder jongeren. Daarnaast werd verwacht dat bovenop persoonlijkheid, opvoeding een rol speelde en dat bovendien, het vrijwilligerswerk van de ouders een rol speelde. Aan het onderzoek namen in totaal 568 middelbare scholieren (253 jongens en 315 meisjes) deel. Uit de resultaten kwam naar voren dat alleen vrijwilligerswerk van de ouders een bijdrage levert aan het voorspellen van vrijwilligerswerk onder jongeren. In tegenstelling tot voorgaand onderzoek werd er geen relatie gevonden tussen persoonlijkheid en opvoeding en vrijwilligerswerk onder jongeren. Verklaringen voor het verschil in resultaten worden gezocht in de verschillen in methoden, zoals het verschil in meting van persoonlijkheid. Vervolgonderzoek over vrijwilligerswerk onder jongeren zou zich naast persoonlijkheid en opvoeding ook moeten richten op de motivatie van jongeren die vrijwilligerswerk doen.

Inleiding

In Nederland wordt het vanaf het schooljaar 2011-2012 verplicht om een maatschappelijke stage te voltooien als scholier op het voortgezet onderwijs. Dit heeft het kabinet Balkenende IV besloten in het regeerakkoord “Samen werken, samen leven”. Een maatschappelijke stage sluit aan bij twee onderdelen van dat regeerakkoord, namelijk: 1) versterking van de sociale samenhang en 2) bijdrage aan veiligheid, stabiliteit en respect. De maatschappelijke stage draagt bij aan de sociale samenhang omdat er nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan tussen de jeugd en maatschappelijke organisaties. Daarnaast brengt de maatschappelijke stage mensen met elkaar in contact die anders misschien langs elkaar heen zouden leven. Hierdoor krijg je te zien hoe de ander denkt, doet, leeft en voelt. Bovendien wordt hierdoor het wederzijdse respect beïnvloed en zorgt het voor een uitgebreidere sociale ontwikkeling van een jongere.

Bij een maatschappelijke stage gaat het om het doen van vrijwilligerswerk. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) bleek dat in het jaar 2008 54% van de Nederlandse jeugd tussen de 15 en 20 jaar oud aan vrijwilligerswerk deed. Met vrijwilligerswerk wordt hier werk bedoeld dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving (www.cbs.nl). Het soort vrijwilligerswerk van de Nederlandse jeugd liep uiteen van vrijwilligerswerk bij een sportvereniging of kerk tot het verzorgen van anderen of zich inzetten voor een politieke partij. Zoals eerder vermeld, wordt het in Nederland vanaf september 2011 verplicht voor jongeren om een maatschappelijke stage te voltooien. Het is dan de bedoeling dat een jongere een bepaald aantal uren (VWO leerling 72uur, HAVO leerling 60uur en VMBO leerling 48uur) bij een vrijwilligersorganisatie mee draait. Veel middelbare scholen zijn er op dit moment al mee bezig om jongeren kennis te laten maken met maatschappelijke stages.

In het huidige onderzoek wordt onderzocht of vrijwilligerswerk afhangt van persoonlijkheid en opvoeding en of het vrijwilligerswerk van de ouders daarbij een rol speelt. Uit onderzoeken is gebleken dat zowel persoonlijkheid als opvoeding een rol spelen bij de keuze van een jongere om wel of geen vrijwilligerswerk te gaan doen (Atkins, Hart & Donnelly, 2005; Carlo, Okun, Knight & Guzman, 2005; Janoski & Wilson, 1995; Briggs, Peterson & Gregory, 2010). Aan de hand van een bepaalde persoonlijkheid en een bepaalde opvoeding wordt verwacht dat jongeren met een bepaalde persoonlijkheid en opvoeding eerder geneigd zijn om vrijwilligerswerk te gaan doen dan jongeren die een andere persoonlijkheid dan wel opvoeding genieten.

Het onderzoek kan van belang zijn bij het aanbieden van maatschappelijke stages op scholen. Middelbare scholen zouden bij het aanbieden van een maatschappelijke stage rekening kunnen houden met de persoonlijkheid en opvoeding van een jongere en daar dan de maatschappelijke stage op af kunnen stemmen. Ook zou het onderzoek een bijdrage kunnen leveren aan de werving van nieuwe vrijwilligers voor vrijwilligersorganisaties. Als duidelijk wordt dat een bepaalde persoonlijkheid én een bepaalde opvoeding gelinkt kunnen worden aan de bereidheid van een jongere om vrijwilliger te worden dan zouden vrijwilligersorganisaties zich kunnen richten op het werven van die specifieke jongeren.

Om een beeld te kunnen vormen van welke persoonlijkheidstrek(ken) en welke opvoeding nu precies bijdraagt aan vrijwilligerswerk onder jongeren, wordt er in deze inleiding eerst persoonlijkheid besproken. Vervolgens wordt de opvoeding behandeld waarna er wordt afgesloten met het bekijken van een theorie die de combinatie van persoonlijkheid en opvoeding behandelt.

Persoonlijkheid

Persoonlijkheid is een geheel van karakteristieken die aan een persoon kunnen worden toegekend. Het kan door opvoeding en omgeving beïnvloed worden. Het geheel van eigenschappen bepaalt de manier waarop een persoon in verschillende situaties zal reageren, de manier waarop een persoon denkt en waardoor een persoon gemotiveerd zal worden. Persoonlijkheid wordt ook wel omschreven als het unieke en stabiele patroon van psychologische kenmerken en gedragskenmerken waardoor de ene mens zich van de andere onderscheidt. Eenvoudig uitgedrukt: persoonlijkheid is de manier waarop iemand met uiteenlopende situaties omgaat of het karakteristieke gedragspatroon dat iemand in verschillende situaties vertoont (Larson & Buss, 2008). Er worden over het algemeen vijf dimensies onderscheiden wanneer het gaat om persoonlijkheid. Die vijf dimensies komen voort uit de theorie van de Big Five. Deze theorie geeft vijf dimensies waarmee het karakter, ofwel de persoonlijkheid, van personen beschreven kan worden door voor elk van die dimensies aan te geven of de stellingen meer of minder van toepassing zijn op de desbetreffende persoon. De vijf dimensies die uit de theorie van de Big Five naar voren komen zijn: vriendelijkheid, extravertie, neuroticisme, openheid en consciëntieusheid.

Er is al veel onderzoek verricht naar de relatie tussen persoonlijkheid en het doen van vrijwilligerswerk. Deze onderzoeken keken echter veelal niet direct naar de vijf Big Five dimensies, maar naar de pro-sociale persoonlijkheid. Het begrip pro-sociale persoonlijkheid kan het beste vergeleken worden met de persoonlijkheidstrek vriendelijkheid. Hierdoor is het

mogelijk om met behulp van de onderzoeken die pro-sociale persoonlijkheid gebruiken om persoonlijkheid te meten, een beeld te vormen in hoeverre vriendelijkheid een rol speelt bij het doen van vrijwilligerswerk. Een onderzoek dat gebruik heeft gemaakt van pro-sociale persoonlijkheid om persoonlijkheid te meten is het onderzoek van Atkins, Hart en Donnelly (2005). Zij hebben onderzoek gedaan naar de relatie tussen persoonlijkheidstype in de kindertijd en het doen van vrijwilligerswerk in de adolescentie. Zij hebben een longitudinale studie verricht waarbij zij onderzochten of de persoonlijkheid van kinderen op drie tot vijf jarige leeftijd kon voorspellen of deze kinderen acht (op 13-15 jarige leeftijd) en tien jaar later (op 15 tot 17 jarige leeftijd) vrijwilligerswerk deden. Er waren binnen het onderzoek sprake van drie verschillende persoonlijkheidstypes, namelijk overgecontroleerd, ondergecontroleerd en veerkrachtig. Wanneer die persoonlijkheidstypes gekoppeld worden aan de Big Five persoonlijkheidstrekken dan worden deze persoonlijkheidstypes als volgt omschreven: het overgecontroleerde persoonlijkheidstype wordt gekarakteriseerd door hoge scores in neuroticisme (piekeren, nerveus en laag zelfvertrouwen), het ondergecontroleerde persoonlijkheidstype wordt gekarakteriseerd door dominantie en onrustigheid (dominant, overheersend en een lage score voor kalm zijn) en door een gemis aan bezorgdheid voor anderen (lage scores voor behulpzaam, vriendelijkheid, verzorgend en sympathiek) en het veerkrachtige persoonlijkheidstype wordt gekarakteriseerd door extraversie (open en levendig), vriendelijkheid (warm en verzorgend) en door openheid (vindingrijk en nieuwsgierig) (Hart et al., 2003 in Matsuba et al., 2007). Uit de analyses kwam naar voren dat veerkrachtige kinderen eerder geneigd waren om vrijwilligerswerk te gaan doen dan overgecontroleerde of ondergecontroleerde kinderen.

Carlo, Okun, Knight en Guzman (2005) hebben bij hun onderzoek naar de relatie tussen vrijwilligerswerk en persoonlijkheid gebruik gemaakt van de BFI voor het meten van persoonlijkheid. Zij onderzochten in hoeverre er een relatie is tussen het doen van vrijwilligerswerk en de persoonlijkheidstrekken vriendelijkheid, extraversie en pro-sociale waarde motivatie. Als eerste kon geconcludeerd worden dat vriendelijkheid en extraversie meer gerelateerd zijn aan het doen van vrijwilligerswerk dan openheid, consciëntieusheid en neuroticisme. Dit kwam ook uit voorgaande onderzoeken duidelijk naar voren (o.a. Smith & Nelson, 1975). Als tweede kon uit het onderzoek geconcludeerd worden dat pro-sociale waarde motivatie optreedt als een gedeeltelijke dan wel volledige mediator tussen de persoonlijkheidstrekken vriendelijkheid en extraversie en het doen van vrijwilligerswerk. Als derde kon geconcludeerd worden dat er een interactie is tussen vriendelijkheid en extraversie

in relatie met pro-sociale waarde motivatie die op haar beurt weer gerelateerd is aan het doen van vrijwilligerswerk.

Een ander onderzoek met betrekking tot persoonlijkheid is dat van Erez, Mikulincer, van IJzendoorn en Kroonenberg (2008). Zij hebben onderzoek gedaan naar vrijwilligerswerk in relatie tot hechting (angstige en vermijdende) en de big five persoonlijkheidstrekken. Een hechtingsstijl wordt in de vroege kinderjaren ontwikkeld en blijft daarna de rest van het leven de gedachten, emoties en gedragingen beïnvloeden. Iemand die een angstige hechting heeft, maakt zich vaak zorgen rond aanwezigheid, responsiviteit en positieve aandacht van anderen. Iemand met een vermijdende hechting voelt zich ongemakkelijk in de nabijheid van anderen en bij onafhankelijkheid. Uit de resultaten kwam naar voren dat een vermijdende hechting negatief correleert met het doen van vrijwilligerswerk. Na het toevoegen van de big five persoonlijkheidstrekken veranderden de resultaten maar minimaal. Daarmee wordt bedoeld dat, nadat op de big five persoonlijkheidstrekken gecontroleerd was, vermijding nog steeds een significante contributie leverde aan de participatie in vrijwilligerswerk. Daarnaast kwam uit de regressieanalyse naar voren dat de big five persoonlijkheidstrekken op zichzelf wel significante contributies leverden. Namelijk een hoge score op de persoonlijkheidstrek extraversie was geassocieerd met een hogere score op sociale acceptatie, begrijpelijkheid en de motivatie carrièrepromotie voor het doen van vrijwilligerswerk.

Uit bovenstaande onderzoeken komt duidelijk naar voren dat de persoonlijkheidstrekken vriendelijkheid en extraversie het sterkst gelinkt zijn aan vrijwilligerswerk onder jongeren. Een hoge score op deze persoonlijkheidstrek(ken) zorgt voor een toename in kans op vrijwilligerswerk onder jongeren.

Opvoeding

Opvoeding is een vrij breed begrip. In het huidige onderzoek wordt onder opvoeding de overdracht van sociale oriëntatie van ouders op kinderen in het gezin verstaan. Hierbij wordt er gekeken naar of ouders hun kinderen sociale normen en waarden bijbrengen en of de ouders zelf aan vrijwilligerswerk doen. Wanneer er gekeken wordt naar opvoeding in relatie tot het doen van vrijwilligerswerk wordt er veelal gekeken naar de relatie tussen pro-sociaal gedrag en vrijwilligerswerk. Pro-sociaal gedrag wordt vaak gezien als iets wat kinderen voornamelijk van hun ouders meekrijgen (Eisenberg & Murphy, 1995 in Barry, Padilla-Walker, Madsen & Nelson, 2008). Het is voor de meeste ouders een van de belangrijkste aspecten van de opvoeding van hun kinderen. Het gezin kan zo een grote invloed hebben op de manier van leven van kinderen en op de ontwikkeling in het algemeen (Eisenberg &

Valiente, 2002 in Hardy, Carlo & Roesch, 2010). Zo is de perceptie van een adolescent over de psychosociale omgeving van zijn familie gerelateerd aan zijn niveau van sociale interesse. Die sociale interesse gaat gepaard met de perceptie dat gezinsleden behulpzaam zijn, elkaar ondersteunen, open en eerlijk zijn over hun gedrag en gevoelens en niet geneigd zijn om stress en problemen op te lossen door agressie en conflicten zoeken. Deze resultaten suggereren dat individuen die een hoge sociale interesse hebben veelal zijn opgegroeid in gezinnen die de nadruk leggen op het individu, sociale en ethische activiteiten en waardeoriëntatie (Leak & Williams, 1989). Ouders kunnen een voorbeeld zijn voor hun kinderen als het gaat om het doen van vrijwilligerswerk. Echter, ouders die zelf niet aan vrijwilligerswerk doen, kunnen op een andere manier bijdragen aan een goede pro-sociale ontwikkeling van hun kinderen. Dit kunnen zij doen door hun kind te stimuleren om deel te nemen aan bijvoorbeeld een leerlingenraad of lid te worden van een scoutinggroep. Het effect dat deze kinderen zullen ervaren is een hoger niveau van betrokkenheid en sociale vaardigheden (Bekkers, 2005).

Janoski en Wilson (1995) hebben onderzoek gedaan naar de verschillende wegen die leiden naar het doen van vrijwilligerswerk. De sociale oriëntatie van het gezin is er daar één van. Aan het longitudinale onderzoek deden 924 studenten mee. Er werden drie meetmomenten uitgevoerd over een periode van zeventien jaar (1965, 1973 en 1982). Op die meetmomenten werden zowel de student als hun ouders geïnterviewd over vrijwilligerswerk en de verschillende wegen die geleid hadden tot het doen van vrijwilligerswerk. Uit de resultaten van het onderzoek kwam naar voren dat onder andere de sociale oriëntatie van het gezin een grote rol speelt in het wel of niet doen van vrijwilligerswerk van een jongere. Door de sociale oriëntatie hebben jongeren eerder de kans en de mogelijkheid om kennis te maken met vrijwilligerswerk.

In verschillende onderzoeken is onderzocht wat de relatie is tussen pro-sociaal gedrag van ouders en vrijwilligerswerk van jongeren. De bijdrage van een jongere aan vrijwilligerswerk en de maatschappelijke betrokkenheid van een jongere hangen samen met zowel sociale oriëntatie van het gezin als de sociale ontwikkeling van de jongere. Zo hebben Fletcher, Elder en Mekos (2000) onderzocht wat de invloed van de ouders is op de bijdrage van de jongere aan maatschappelijke activiteiten zoals bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. Zij vonden dat ouders die bijdrage kunnen vergroten door zelf een voorbeeld te stellen en zelf actief te zijn in maatschappelijke activiteiten. Daarnaast is het bevestigen en aanmoedigen van ouders ook van belang. Ouders brengen hun kinderen sociaal gedrag bij en als ouders zelf niet

actief zijn kunnen zij de bijdrage van hun kinderen nog wel stimuleren door sociaal gedrag en maatschappelijke interesse te bevestigen en aan te moedigen.

Een ander onderzoek dat gericht is op pro-sociaal gedrag en vrijwilligerswerk onder jongeren is het onderzoek van Briggs, Peterson en Gregory (2010). Zij hebben onderscheid gemaakt tussen twee redenen van jongeren voor het doen van vrijwilligerswerk die gerelateerd kunnen worden aan pro-sociaal gedrag, namelijk: redenen georiënteerd op anderen en redenen georiënteerd op de persoon zelf. Wanneer een persoon vrijwilligerswerk doet om anderen te helpen heeft dat een positief effect op de pro-sociale attitude. Echter wanneer een persoon vrijwilligerswerk doet om zichzelf te helpen, bijvoorbeeld op carrièregericht niveau, dan heeft dat een negatief effect op de pro-sociale attitude. Verder komt uit dit onderzoek naar voren dat een jonge vrijwilliger eerder geneigd is vrijwilligerswerk te doen uit redenen georiënteerd op zichzelf dan een oudere vrijwilliger.

Vrijwilligerswerk van ouders

Daarnaast wordt er ook veel gekeken naar wat het effect is van ouders die vrijwilligerswerk doen. Zijn kinderen van ouders die vrijwilligerswerk doen bijvoorbeeld eerder geneigd om zelf op latere leeftijd ook vrijwilligerswerk te gaan doen? Heeft het een effect op de ontwikkeling van hun kinderen? Uit onderzoeken blijkt dat dit het geval is. Wanneer ouders een voorbeeld stellen door vrijwilligerswerk te doen, blijken kinderen een sterkere pro-sociale ontwikkeling te hebben. Dit kan dan op latere leeftijd (adolescentie) een aanmoediging zijn om vrijwilligerswerk te gaan doen (Andolina, Jenkins, Zukin & Keeter, 2003; Bekkers, 2005 & 2007; Chan & Elder, 2001; Wilson, 2000; Carter, 2009; Sundeen & Raskoff, 1995 in Penner et al., 2005).

Twee theorieën betreffende vrijwilligerswerk

Janoski, Musick en Wilson (1998) hebben onderzoek gedaan naar wat iemand er toe beweegt om vrijwilligerswerk te gaan doen. Zij hebben hierbij twee theorieën getest: de Normative Theory (NT) en de Social Practice Theory (SPT). Voor dit onderzoek gebruikten zij dezelfde data die zij tijdens het onderzoek uit 1995 hebben gebruikt.

De NT gaat er van uit dat het doen van vrijwilligerswerk voort komt uit het hebben van een pro-sociale attitude. Een pro-sociale attitude houdt in dat iemand vriendelijk en behulpzaam is naar anderen toe. Binnen deze theorie wordt de nadruk gelegd op de rol van waarden, normen en attitudes. Mensen die het normaal vinden om een ander te helpen,

waarbij het helpen dus een onderdeel van hun attitude is, zijn volgens deze theorie eerder geneigd om vrijwilligerswerk te gaan doen.

De SPT gaat er van uit dat het doen van vrijwilligerswerk voortkomt uit het hebben van praktische ervaring in sociale settings. Volgens deze theorie is het doen van vrijwilligerswerk niet afhankelijk van het hebben van bepaalde normen en waarden, maar juist afhankelijk van het opdoen van sociale ervaring tijdens het leven van alledag. Volgens deze theorie is het zo dat mensen de gewoonte van het doen van vrijwilligerswerk zich eigen maken omdat zij in het leven van alledag tal van situaties meemaken die een beroep doen op de sociale gedragingen en vaardigheden van de mens.

Als deze twee theorieën gekoppeld worden aan de drie aspecten van het huidige onderzoek dan zouden de drie aspecten op deze manier onderverdeeld kunnen worden: persoonlijkheid onder de NT, opvoeding onder beide theorieën en het wel of niet doen van vrijwilligerswerk van de ouders onder SPT. Persoonlijkheid valt onder de NT omdat persoonlijkheid geen sociale leerweg is. Het zijn onder andere de attitudes, normen en waarden van een persoon. Het wel of niet doen van vrijwilligerswerk van de ouders valt onder de SPT omdat kinderen op die manier van dichtbij mee maken wat vrijwilligerswerk inhoudt. Ook kunnen zij op die manier een bepaalde vorm van ervaring op doen. Opvoeding valt echter onder beide theorieën. Als kind krijg je normen en waarden aangeleerd van je ouders en daarnaast wordt er door de ouders een begin gemaakt met het bewandelen van de sociale leerweg.

In het onderzoek (Janoski et al., 1998) wordt er van de twee theorieën bekeken welke manier het vruchtbaarst is voor het voortbrengen en behouden van nieuwe vrijwilligers. Uit de resultaten kan geconcludeerd worden dat pro-sociale attitudes een grotere impact hebben op het doen van vrijwilligerswerk dan sociale participatie. Het is dus belangrijk dat jongeren een pro-sociale attitude hebben als zij vrijwilligerswerk gaan doen. Een pro-sociale attitude vergaren zij voornamelijk door middel van hun opvoeding.

Er kan dus een verwachting gesteld worden dat opvoeding een rol speelt bij het wel of niet doen van vrijwilligerswerk. Verder kan uit het onderzoek geconcludeerd worden dat mensen gehecht raken aan het doen van vrijwilligerswerk. Als organisaties op zoek gaan naar nieuwe vrijwilligers zullen zij eerder de mensen benaderen die al eerder ergens vrijwilligerswerk hebben gedaan dan mensen die nog nooit vrijwilligerswerk hebben gedaan. Ook is het, volgens dit onderzoek, een goed idee om jongeren al op de middelbare school kennis te laten maken met vrijwilligerswerk. Dit onderzoek heeft namelijk uitgewezen dat

jongeren die op school al kennis maken met het doen van vrijwilligerswerk, eerder geneigd zijn om op latere leeftijd ook vrijwilligerswerk te gaan doen.

Uit het voorgaande blijkt, dat ondanks dat het hebben van een pro-sociale attitude een grotere impact heeft op het doen van vrijwilligerswerk, sociale participatie niet irrelevant is. Het is dus niet zo dat jongeren die weinig ervaring hebben betreffende sociale vaardigheden geen vrijwilligerswerk zullen gaan doen. Juist door die verplichting vanuit school maken ook die jongeren kennis met het doen van vrijwilligerswerk. Wel is de kans klein dat zij op latere momenten ook uit zichzelf deel zullen nemen aan vrijwilligerswerk. Uiteindelijk kan dus geconcludeerd worden dat beide theorieën wel belangrijk zijn. Het is belangrijk om een jongere de normen en waarden bij te brengen die zullen leiden tot het doen van vrijwilligerswerk, maar het is daarnaast ook van belang om jongeren kennis te laten maken met het doen van vrijwilligerswerk. Beide theorieën en de daarbij horende manieren zorgen mogelijk voor een toename in het aantal jongeren dat deelneemt aan vrijwilligerswerk.

Hypotheses

Welke persoonlijkheid zorgt er nu voor dat iemand vrijwilligerswerk gaat doen? Speelt de opvoeding daarbij een rol? Speelt vrijwilligerswerk van ouders een rol? Het doel van deze thesis is op die vragen een antwoord te vinden. Uit verschillende onderzoeken kwam naar voren dat persoonlijkheid in relatie staat tot het wel of niet doen van vrijwilligerswerk. Hetzelfde geldt voor de manier van opvoeden, bijvoorbeeld door de sociale oriëntatie van ouders, het bijbrengen van bepaalde normen en waarden en het aanleren van pro-sociaal gedrag. Nu is het de vraag of een jongere, met een specifieke persoonlijkheidstrekk, zo opgevoed kan worden dat er een grotere kans is dat hij of zij vrijwilligerswerk gaat doen. Daarnaast wordt er gekeken naar de invloed van het wel of niet doen van vrijwilligerswerk van de ouders.

Aan de hand van de resultaten uit vorige onderzoeken wordt verwacht dat er bij een jongere met een specifieke persoonlijkheidstrekk een grotere kans bestaat dat diegene vrijwilligerswerk zal gaan doen dan bij een jongere die niet die specifieke persoonlijkheidstrekk heeft. Verwacht wordt dat de specifieke persoonlijkheidstrekk die voor een grotere kans op vrijwilligerswerk zorgt extravertie en/of vriendelijkheid zal zijn. Ook wordt verwacht dat door de combinatie van een specifieke persoonlijkheidstrekk én een specifieke opvoeding de jongere nog meer geneigd is om vrijwilligerswerk te gaan doen. Verwacht wordt dat een duidelijke sociale oriëntatie binnen het gezin in combinatie met de persoonlijkheidstrekk extravertie of vriendelijkheid, zorgt voor een grotere kans op het doen

van vrijwilligerswerk. Daarnaast wordt verwacht dat als ouders ook vrijwilligerswerk doen de kans dat een jongere vrijwilligerswerk gaat doen nog groter is.

Kort samengevat levert dat de volgende hypothesen op: 1) extraversie dan wel vriendelijkheid leveren een significante bijdrage aan het voorspellen van vrijwilligerswerk, 2) opvoeding levert, bovenop persoonlijkheid, een significante bijdrage aan het voorspellen van vrijwilligerswerk en 3) vrijwilligerswerk van de ouders levert, bovenop persoonlijkheid en opvoeding, een significante bijdrage aan het voorspellen van vrijwilligerswerk.

Methoden

Deelnemers

De data in dit onderzoek zijn onderdeel van een nog lopend longitudinaal onderzoek, genaamd "Jongeren en vrijwilligerswerk; wat kan ik er aan doen?". De gegevens van middelbare scholieren en van jongeren werkzaam bij een vrijwilligersorganisatie werden voor dit longitudinale onderzoek verzameld. De deelnemers zijn geworven via actieve benadering van middelbare scholen en vrijwilligersorganisaties verspreid over heel Nederland. Voor het huidige onderzoek werden alleen de gegevens gebruikt van de middelbare scholieren ($M_{age} = 15.31$, $SD = 1.50$, range 11-19). Aan het onderzoek namen in totaal 568 deelnemers (253 jongens en 315 meisjes) deel. Het opleidingsniveau van de scholieren was verdeeld over VMBO (0.5%), HAVO (25.9%), HAVO/VWO (5.6%), VWO (45.2%) en Gymnasium (22.7%). Van de 568 deelnemers is 39.2 % het afgelopen jaar actief geweest in vrijwilligerswerk. Daarnaast gaf 15.4% aan dit misschien in de toekomst te willen gaan doen.

Procedure

Als eerste werd er via een e-mail of brief contact gelegd met een directeur van een school of een directeur van een vrijwilligersorganisatie. Hierin werd uitgelegd wat het onderzoek precies inhield en wat er van de school verwacht werd. Nadat een directeur had ingestemd met deelname aan het onderzoek werd er een afspraak gemaakt om de vragenlijst af te nemen. De vragenlijst die afgenomen werd, bestond uit twee delen. Omdat het een lange vragenlijst was, was het niet voordelig om beide delen achter elkaar te laten maken. Dit had er namelijk toe kunnen leiden dat scholieren uit vermoeidheid of omdat zij geen zin meer hadden, de vragenlijst niet serieus in zouden vullen. Hierom werd de afname vaak verspreid over twee dagen.

De afname van de vragenlijsten gebeurde door twee masterstudenten. Zij waren bezig met hun masterthesis en gebruikten de data van het longitudinale onderzoek voor hun eigen

masteronderzoek. Op de school aangekomen werden de leerlingen geïnstrueerd door deze studentes en konden zij op de computer de vragenlijst invullen. Daar waar nodig kon uitleg gegeven worden over de vragen uit de vragenlijst. Er was een script voor de masterstudentes over hoe te handelen richting de scholieren tijdens de afname van de vragenlijst. Ook stond er in het script welke vraag wel meer uitgelegd mocht worden en welke niet. Onder elke klas die meedeed aan het onderzoek werd een cadeaubon van tien euro verloot.

Metingen

Persoonlijkheid

De persoonlijkheid van de deelnemers is gemeten met behulp van de Nederlandse vertaling van de Big Five Inventory (Denissen et al., 2008). De BFI is een persoonlijkheidsvragenlijst waarmee de persoonlijkheid van een persoon over vijf dimensies gemeten wordt. Die vijf dimensies zijn; vriendelijkheid, extraversie, openheid, neuroticisme en consciëntieusheid. De vijf factoren hebben een hoge interne consistentie met een Cronbach's alfa van .73 tot .86. De Nederlandse BFI blijkt een goed psychometrisch en valide instrument te zijn (Denissen et al., 2008).

De vragenlijst bestond uit 44 stellingen. De deelnemers werden gevraagd om aan te geven in hoeverre zij het eens dan wel oneens waren met de stelling. De stellingen gingen over henzelf, bijvoorbeeld "ik zie mezelf als iemand die spraakzaam is" en "ik zie mezelf als iemand die terughoudend is". Zij konden dan aan de hand van een vijf punt schaal aangeven in hoeverre zij het er mee eens dan wel oneens waren (1 helemaal oneens; 2 beetje mee oneens; 3 niet mee oneens/eens; 4 beetje mee eens; 5 helemaal mee eens).

Opvoeding

Bij het aspect opvoeding is er gekeken naar de sociale oriëntatie van het gezin. Hiervoor is één schaal van de GKS-II gebruikt. De GKS-II is de Nederlandse versie van de Family Environment Scale (FES) van Moos & Moos, 1986. Bij dit onderzoek is echter een vijf puntschaal gebruikt in plaats van de oorspronkelijke twee puntschaal. Dit is gebeurd op basis van onderzoeken van Heiman (2008) die een vragenlijst omzette naar een vier puntschaal en Deiter (1999) die een vragenlijst omzette naar een vijf puntschaal. De reden waarom voor een vijf puntschaal gekozen is, is omdat het een duidelijker beeld geeft van het gezin. Bij de twee puntschaal konden de deelnemers alleen kiezen uit waar of niet waar. Bij de vijf puntschaal is dit uitgebreid naar klopt erg slecht / klopt slecht / klopt soms wel, soms niet / klopt goed / klopt erg goed. Hierdoor ontstaat er een duidelijker en overzichtelijker beeld. Ook geeft het de

deelnemers de ruimte om voor een antwoord als “klopt soms wel, soms niet” te kiezen waar dat bij een twee puntschaal niet mogelijk is. Een voorbeeld vraag die de deelnemers moesten beantwoorden is: “wij hebben genoeg aan onze eigen problemen”. Zij konden dan aan de hand van de vijf puntschaal aangeven in hoeverre dit voor hen klopte.

In 2000 heeft de COTAN de normen van de GSK-II als goed beoordeeld en de betrouwbaarheid, begripsvaliditeit en criteriumvaliditeit als voldoende beoordeeld. De Cronbach's alfa voor de schaal sociale oriëntatie is .63.

Vrijwilligerswerk jongeren

Het vrijwilligerswerk van de jongeren is onderzocht met behulp van de Civic Prosocial Behavior Inventory vragenlijst. In deze vragenlijst beantwoordden de jongeren verschillende vragen over hun eigen bezigheden wat betreft vrijwilligerswerk. Zo kregen zij onder andere de volgende vragen: 1) Heb je afgelopen jaar vrijwilligerswerk gedaan binnen een organisatie, vereniging of instantie? en 2) Hoe vaak ben je het afgelopen jaar actief geweest binnen deze vrijwilligersorganisatie?. In totaal moesten de deelnemers een zestal vragen invullen met betrekking tot het doen van vrijwilligerswerk. Wanneer zij geen vrijwilligerswerk deden dan waren zij na één vraag klaar met dit gedeelte van de vragenlijst.

Vrijwilligerswerk ouders

Het vrijwilligerswerk van de ouders is ook onderzocht met behulp van de CPBI vragenlijst. Deze vragenlijst naar vrijwilligerswerk is bedoeld voor jongeren, maar is voor dit onderzoek omgezet naar een vragenlijst over ouders namelijk Perceived Parental Civic Prosocial Behavior Scale. De jongeren beantwoordden verschillende vragen over het vrijwilligerswerk van hun ouders, waaronder de volgende vragen: 1) Heeft je moeder afgelopen jaar vrijwilligerswerk gedaan binnen een organisatie, vereniging of instantie? en 2) hoe vaak is je moeder volgens jou het afgelopen jaar actief geweest binnen deze vrijwilligersorganisatie?. In totaal moesten zij een zestal vragen invullen met betrekking tot het vrijwilligerswerk van hun ouders. De kinderen waarvan de ouders geen vrijwilligerswerk deden waren na één vraag klaar met dit gedeelte van de vragenlijst.

Analyseplan

Door middel van een logistische regressie analyse is er gekeken of er een samenhang was tussen het hebben van een bepaalde persoonlijkheidstrek, opvoeding en vrijwilligerswerk van de ouders in relatie tot vrijwilligerswerk van jongeren. Er is voor een logistische regressie

analyse gekozen omdat de afhankelijke variabele dichotoom is en omdat er hypothesen gesteld zijn die een dichotome uitkomst verwachten. Om een antwoord te kunnen vinden op de drie hypothesen werd er een logistische regressie analyse uitgevoerd.

Er is bij de logistische regressie analyse gebruik gemaakt van vrijwilligerswerk van jongeren als afhankelijke variabele en de persoonlijkheidstrekken extravertie en vriendelijkheid, de sociale oriëntatie en vrijwilligerswerk van de ouders als onafhankelijke variabelen. Daarnaast werden leeftijd en sekse meegenomen als controle variabelen. Omdat de variabele vrijwilligerswerk drie antwoordkeuzes had (“ja”, “nu niet, misschien in de toekomst” en “nee”) is er gekozen om van de variabele vrijwilligerswerk, drie nieuwe variabelen te maken. De drie nieuwe variabelen waren: 1) vrijwilligerswerk1 (antwoordkeuzes “ja” en “nee”); 2) vrijwilligerswerk2 (“nu niet, misschien in de toekomst” en “nee”); en 3) vrijwilligerswerk3 (“ja” en “nu niet, misschien in de toekomst”). Er is gekozen om alle drie de antwoordkeuzes te behouden, omdat ook “nu niet, misschien in de toekomst” een bijdrage kan leveren aan het onderzoek. Het zou misschien makkelijker zijn door alleen de antwoordkeuzes “ja” en “nee” te behouden, maar dan zou er geen rekening gehouden worden met de groep die nu geen vrijwilligerswerk doet, maar misschien in de toekomst wel. De redenen waarom die groep vooralsnog geen vrijwilligerswerk deed, kunnen zo uiteen liggen dat de groep niet zomaar aan de kant gezet kon worden. Zo zou leeftijd een rol kunnen spelen bij de keuze voor dit antwoord, of jongeren kunnen ook voor dit antwoord hebben gekozen omdat zij sociaal wenselijk antwoordden. Door deze antwoordkeuze mee te nemen, kon er bekeken worden of er misschien toch iets te zeggen viel over deze groep mensen en of er een duidelijk beeld over deze groep mensen naar voren kwam. Staat de groep dichtbij de jongeren die “ja” hebben ingevuld en zou leeftijd daar dan een rol bij spelen? Of is het toch een sociaal wenselijk antwoord en staan zij dichtbij de jongeren die “nee” hebben ingevuld? Dit zal verder behandeld worden in de discussie.

Er werden uiteindelijk drie verschillende logistische regressie analyses uitgevoerd om te kijken of de onafhankelijke variabelen een bijdrage leverden aan het voorspellen van vrijwilligerswerk onder jongeren. In stap 1 van elke logistische regressie analyse werden de controle variabelen leeftijd en sekse geplaatst met daarnaast nog de persoonlijkheidstrekken. Hier is voor gekozen omdat verwacht werd dat, de persoonlijkheidstrekken de hoofdvoorspellers waren voor vrijwilligerswerk onder jongeren. Vanwege de verwachting dat opvoeding een versterkend effect had bovenop persoonlijkheid, werd in stap 2 opvoeding toegevoegd. Daarnaast werd er nog verwacht dat het vrijwilligerswerk van ouders een

versterkend effect had bovenop persoonlijkheid en opvoeding, dus werd het vrijwilligerswerk van de ouders in stap 3 toegevoegd.

Resultaten

Door middel van een logistische regressie analyse is er gekeken of er een samenhang was tussen het hebben van een bepaalde persoonlijkheidstrekk, opvoeding en vrijwilligerswerk van ouders in relatie tot vrijwilligerswerk onder jongeren. Daarnaast werden leeftijd en sekse meegenomen als controle variabelen. In tabel 1 staat een overzicht van de gegevens van de controle en onafhankelijke variabelen.

Tabel 1. Aantal (N), mean (M), standaard deviatie (S.D.) en range van de onafhankelijke variabelen.

	N	M	S.D.	Range
Leeftijd	568	15.32	1.5	11.0 – 19.0
Sekse	568	1.55	.49	1.0 – 2.0
Extraversie	568	3.67	.68	1.62 – 5.0
Vriendelijkheid	568	3.66	.54	1.89 – 5.0
Sociale oriëntatie	568	2.78	.31	1.0 – 5.0
Vrijwilligerswerk vader	546	.32	.47	0.0 – 1.0
Vrijwilligerswerk moeder	559	.47	.50	0.0 – 1.0

Om een beeld te krijgen van de hoe de controle variabele leeftijd zich verdeeld heeft over de drie antwoordmogelijkheden van de afhankelijke variabele is tabel 2 toegevoegd aan deze resultaten. In tabel 2 is te zien dat de antwoordkeuze “nu niet, misschien in de toekomst wel” voornamelijk gekozen werd door de jongere deelnemers. De gemiddelde leeftijd binnen die groep is 13.1 jaar in vergelijking met een gemiddelde leeftijd van 15.6 jaar in de “ja” groep en met een gemiddelde leeftijd van 15.4 jaar in de “nee” groep.

Tabel 2. Leeftijd verdeeld over de drie antwoordmogelijkheden van de afhankelijke variabele.

Leeftijd	Nee	Nu niet, misschien in de toekomst	Ja	Totaal
11	1	1	0	2
12	1	29	1	31
13	22	21	18	61
14	47	21	41	109
15	56	1	35	92
16	57	8	50	115
17	37	1	42	80
18	19	0	18	37
19	2	0	4	6
Totaal	242	82	209	533

Vrijwilligerswerk1

In de analyse met vrijwilligerswerk1 als afhankelijke variabele werden in totaal 439 cases meegenomen. Het complete model was significant (omnibus chi-square 65.086, df = 7, p = .000). Wanneer er gekeken wordt naar het 0 model, het model zonder de toevoeging van de onafhankelijke variabelen, dan wordt 53.8% goed voorspeld. Het complete model verklaart tussen de 13.8 % en 18.4% van de variantie tussen het wel of niet doen van vrijwilligerswerk. In totaal wordt 66.7% goed voorspeld. Dit is in vergelijking met het 0 model een duidelijke toename in percentage. In tabel 2 staan de overige resultaten verder uitgelicht. Hieruit kan geconcludeerd worden dat geen van de onderzochte persoonlijkheidstrekken en opvoeding bijdragen aan het voorspellen van vrijwilligerswerk. Wel werden er significante effecten gevonden tussen vrijwilligerswerk1 en vrijwilligerswerk vader (p < .05) en tussen vrijwilligerswerk1 en vrijwilligerswerk moeder (p < .05). Het vrijwilligerswerk van de ouders levert een significante bijdrage aan het voorspellen van vrijwilligerswerk, namelijk het doen van vrijwilligerswerk van vader zorgt voor een toename in kans van 2.472 (95% CI 1.569 en 3.896) op het doen van vrijwilligerswerk (in vergelijking met het niet doen van

vrijwilligerswerk) onder jongeren en het doen van vrijwilligerswerk van moeder zorgt voor een toename in kans van 3.004 (95% CI 1.979 en 4.558) op het doen van vrijwilligerswerk (in vergelijking met het niet doen van vrijwilligerswerk) onder jongeren.

Tabel 3. Logistische regressie analyse van vrijwilligerswerk1 en de onafhankelijke variabelen.

	B (S.E.)	Wald	Df	Sig.	Exp (B)
Leeftijd	.125 (.069)	3.263	1	.071	1.133
Sekse (vrouwelijk)	.172 (.210)	.670	1	.413	1.188
Extraversie	.109 (.155)	.490	1	.484	1.115
Vriendelijkheid	.205 (.195)	1.106	1	.293	1.227
Sociale oriëntatie	.301 (.335)	.806	1	.369	1.351
Vrijwilligerswerk vader	.905 (.232)	15.214	1	.000	2.472
Vrijwilligerswerk moeder	1.100 (.213)	26.702	1	.000	3.004
Constant	- 4.962 (1.716)	8.357	1	.004	.007

Vrijwilligerswerk2

In de analyse met vrijwilligerswerk2 als afhankelijke variabele werden in totaal 314 cases meegenomen. Het complete model was significant (omnibus chi-square 24.046, df = 7, p = .001). Wanneer er gekeken wordt naar het 0 model wordt 75.2% goed voorspeld. Het complete model verklaart tussen de 7.4 % en 10.9% van de variantie tussen het niet en het nu niet, misschien later wel doen van vrijwilligerswerk. In totaal wordt 73.9% goed voorspeld. In vergelijking met het 0 model heeft er een kleine afname in percentage plaatsgevonden. In tabel 3 staan de overige resultaten verder uitgelicht. Hieruit kan geconcludeerd worden dat geen van de onderzochte persoonlijkheidstrekken en opvoeding bijdragen aan het voorspellen van vrijwilligerswerk. Wel werden er significant effecten gevonden tussen vrijwilligerswerk2 en vrijwilligerswerk vader (p < .05) en tussen vrijwilligerswerk2 en vrijwilligerswerk moeder (p < .05). Het doen van vrijwilligerswerk van vader zorgt voor een toename in kans van 2.519 (95% CI 1.402 en 4.527) op het misschien doen van vrijwilligerswerk in de toekomst (in vergelijking met het niet doen van vrijwilligerswerk) onder jongeren. Het doen van vrijwilligerswerk van moeder zorgt voor een toename in kans van 1.800 (95% CI 1.034 en 3.132) op het misschien doen van vrijwilligerswerk in de toekomst (in vergelijking met het

niet doen van vrijwilligerswerk) onder jongeren. Daarnaast bleek de controle variabele sekse, marginaal significant te zijn ($p = .056$). Omdat het een categoriale variabele betreft, wordt er bij de codering van de variabele gekeken hoe de resultaten geïnterpreteerd moeten worden. Omdat de sekse vrouwelijk de code 1 heeft gekregen, moeten de resultaten als volgt geïnterpreteerd worden. Het zijn van de vrouwelijke sekse zorgt voor een toename in kans van 1.725 (95% CI .986 en 3.019) op het misschien doen van vrijwilligerswerk in de toekomst (in vergelijking met het niet doen van vrijwilligerswerk) onder jongeren.

Tabel 4. Logistische regressie analyse van vrijwilligerswerk2 en de onafhankelijke variabelen.

	B (S.E.)	Wald	Df	Sig.	Exp (B)
Leeftijd	-.164 (.101)	2.629	1	.105	.849
Sekse (vrouwelijk)	.545 (.285)	3.652	1	.056	1.725
Extraversie	-.294 (.215)	1.873	1	.171	.745
Vriendelijkheid	-.105 (.263)	.159	1	.691	.901
Sociale oriëntatie	.097 (.420)	.053	1	.818	1.102
Vrijwilligerswerk vader	.924 (.299)	9.542	1	.002	2.519
Vrijwilligerswerk moeder	.588 (.283)	4.326	1	.038	1.800
Constant	1.770 (2.099)	.711	1	.399	5.871

Vrijwilligerswerk3

In de analyse met vrijwilligerswerk3 als afhankelijke variabele werden in totaal 281 cases meegenomen. Het complete model was significant (omnibus chi-square 19.012, $df = 7$, $p = .008$). Wanneer er gekeken wordt naar het 0 model wordt 72.2% goed voorspeld. Het complete model verklaart tussen de 6.5% en 9.4% van de variantie tussen het wel en het nu niet, misschien later wel doen van vrijwilligerswerk. In totaal werd 71.2% goed voorspeld. Ook hier vindt er een kleine afname in percentage plaats in vergelijking met het 0 model. In tabel 4 staan de overige resultaten verder uitgelicht. Hieruit kan geconcludeerd worden dat geen van de onderzochte persoonlijkheidstrekken, opvoeding en het vrijwilligerswerk van vader bijdragen aan het voorspellen van vrijwilligerswerk. Wel werd er een significant effect gevonden tussen vrijwilligerswerk3 en de controle variabele leeftijd ($p < .05$). Een toename van één jaar in leeftijd zorgt voor een toename in kans van 1.308 (95% CI 1.078 en 1.586) op

het doen vrijwilligerswerk (in vergelijking met het misschien doen van vrijwilligerswerk in de toekomst) onder jongeren. Daarnaast werd er een marginaal significant effect gevonden tussen vrijwilligerswerk³ en vrijwilligerswerk van moeder ($p = .059$). Het doen van vrijwilligerswerk van moeder zorgt voor een toename in kans van 1.720 (95% CI .980 en 3.021) op het doen van vrijwilligerswerk (in vergelijking met het misschien doen van vrijwilligerswerk in de toekomst) onder jongeren.

Tabel 5. Logistische regressie analyse van vrijwilligerswerk³ en de onafhankelijke variabelen.

	B (S.E.)	Wald	df	Sig.	Exp (B)
Leeftijd	.268 (.098)	7.430	1	.006	1.308
Sekse	-.384 (.294)	1.704	1	.192	.681
Extraversie	.371(.207)	3.225	1	.073	1.449
Vriendelijkheid	.439 (.275)	2.554	1	.110	1.552
Sociale oriëntatie	.165 (.503)	.108	1	.743	1.179
Vrijwilligerswerk vader	-.045 (.295)	.024	1	.878	.956
Vrijwilligerswerk moeder	.543 (.287)	3.570	1	.059	1.720
Constant	-6.656 (2.399)	7.698	1	.006	.001

Discussie

In dit onderzoek is gekeken naar persoonlijkheid, opvoeding en het vrijwilligerswerk van ouders in relatie tot vrijwilligerswerk onder jongeren. De hypothesen die voor dit onderzoek gesteld zijn, zijn niet allemaal bevestigd. Zo levert persoonlijkheid in dit onderzoek geen bijdrage aan het voorspellen van het doen van vrijwilligerswerk onder jongeren. Ook opvoeding levert geen bijdrage aan het voorspellen van het doen van vrijwilligerswerk onder jongeren. Het vrijwilligerswerk van ouders levert echter wel een bijdrage aan het voorspellen van vrijwilligerswerk. Verder is gevonden dat leeftijd bijdraagt aan het voorspellen van het doen van vrijwilligerswerk onder jongeren. Verder zijn er nog twee marginaal significante effecten gevonden namelijk voor sekse in relatie tot het niet doen van vrijwilligerswerk in vergelijking met het nu niet, misschien in de toekomst wel doen van vrijwilligerswerk en voor vrijwilligerswerk van moeder in relatie tot het wel doen van vrijwilligerswerk in vergelijking met het nu niet, misschien in de toekomst wel doen van vrijwilligerswerk.

De verschillen in resultaten tussen voorgaande onderzoeken en huidig onderzoek, wanneer het gaat om persoonlijkheid en vrijwilligerswerk, zouden aan verschillende zaken te wijten kunnen zijn. Andere onderzoekers vonden wel een duidelijk verband tussen zowel extravertie als vriendelijkheid en vrijwilligerswerk onder jongeren (Carlo, Okun, Knight & Guzman, 2005; Atkins, Hart & Donnelly, 2005) in tegenstelling tot huidig onderzoek. Het verschil in resultaat wat betreft persoonlijkheid en vrijwilligerswerk zou verklaard kunnen worden door het gebruik van een andere methode. Bij het huidige onderzoek zijn middelbare scholieren gebruikt die niet allemaal vrijwilligerswerk deden. In voorgaande onderzoeken zijn veelal jongeren gebruikt die al vrijwilligerswerk deden (Carlo et al., 2005). Tijdens het onderzoek werd er een vragenlijst, de Volunteer Functions Inventory (VFI), afgenomen om er achter te komen wat de pro-sociale attitude (persoonlijkheid) met betrekking tot vrijwilligerswerk was. De deelnemers moesten van vijf stellingen, op een zeven puntschaal aangeven in hoeverre de stelling belangrijk was voor hun reden om vrijwilligerswerk te doen of te gaan doen. “Ik wil graag mensen helpen”, is een voorbeeld van een dergelijke stelling. De deelnemers gaven dan van die stelling aan in hoeverre zij die reden belangrijk vonden om vrijwilligerswerk te doen dan wel te gaan doen. Aan de hand van de resultaten van die vragenlijsten werden er dan conclusies getrokken betreffende de relatie tussen persoonlijkheid en vrijwilligerswerk. In het huidige onderzoek is juist gekeken naar de relatie tussen persoonlijkheid en vrijwilligerswerk, onafhankelijk van of de jongeren nu al vrijwilligerswerk deden. Hierdoor wordt er een neutraler beeld gecreëerd en wordt er een duidelijker beeld geschetst van welke persoonlijkheidstrekk nu in relatie staat tot, of een bijdrage levert aan, het doen van vrijwilligerswerk.

Een ander verschil tussen het huidige onderzoek en voorgaand onderzoek met betrekking tot persoonlijkheid en vrijwilligerswerk is dat huidig onderzoek maar één meetmoment heeft in tegenstelling tot meerdere meetmomenten in voorgaande onderzoeken. Zo hebben bijvoorbeeld Atkins, Hart en Donnelly (2005) op vier meetmomenten gekeken naar de persoonlijkheid in relatie tot vrijwilligerswerk. Door op meerdere momenten te kijken naar zowel persoonlijkheid en vrijwilligerswerk wordt er een completer beeld verkregen van de voorspellende waarde van persoonlijkheid. In toekomstig onderzoek kan er getracht worden hier rekening mee te houden.

Het verschil in resultaten wat betreft de rol van opvoeding zou te wijten kunnen zijn aan de methode. Bij het huidige onderzoek is er voor gekozen om sociale oriëntatie te gebruiken om opvoeding te meten. In voorgaande onderzoeken is er veelal gekeken naar opvoeding in bredere zin (Janoski & Wilson, 1995; Fletcher, Elder & Mekos, 2000). Zo

hebben Janoski en Wilson (1995) wel gekeken naar de sociale oriëntatie maar dat was maar een klein gedeelte van hun onderzoek. Zij hebben meerdere kanten van de opvoeding belicht en hierdoor krijgen zij een duidelijker beeld wat betreft opvoeding en vrijwilligerswerk onder jongeren. Het huidige onderzoek heeft zich waarschijnlijk te sterk toegespitst op één onderdeel van opvoeding en daardoor is het mogelijk dat voorgaande resultaten niet bevestigd zijn.

Het vrijwilligerswerk van ouders levert in het huidige onderzoek, in overeenstemming met voorgaand onderzoek (Andolina, Jenkins, Zukin & Keeter, 2003; Bekkers, 2005 & 2007; Chan & Elder, 2001) een bijdrage aan het voorspellen van het gaan doen van vrijwilligerswerk onder jongeren. Echter, vrijwilligerswerk van vader levert niet bij elke afhankelijke variabele een positieve bijdrage aan vrijwilligerswerk. Er is gekozen om alle drie de antwoordkeuzes van vrijwilligerswerk te behouden. Er had gekozen kunnen worden om alleen de antwoordkeuzes “ja” en “nee” te behouden en dan de antwoordkeuze “nu niet, misschien in de toekomst” bij één van die twee antwoordkeuzes onder te plaatsen. Hier is bewust niet voor gekozen omdat niet duidelijk is of jongeren dat antwoord serieus en weloverwogen hebben gekozen, of dat zij voor dat antwoord hebben gekozen omdat zij sociaal wenselijk antwoorden. Aan de hand van de resultaten van de afhankelijke variabele die bestond uit de antwoordkeuzes “ja” en “nu niet, misschien in de toekomst” (vrijwilligerswerk³) kan er voorzichtig voorspeld worden dat de antwoordkeuze “nu niet, misschien in de toekomst” dicht bij de antwoordkeuze “ja” dan “nee” ligt. Dit kan mede doordat vrijwilligerswerk van vader bij die afhankelijke variabele niet significant is, en bij de andere twee afhankelijke variabelen wel, geconcludeerd worden. Daarnaast is het vrijwilligerswerk van moeder maar marginaal significant bij deze afhankelijke variabele. Ook daaruit kan voorzichtig geconcludeerd worden dat de antwoordkeuzes “ja” en “nu niet, misschien in de toekomst” waarschijnlijk redelijk dicht bij elkaar zullen liggen.

Een sterk punt van het huidige onderzoek is dat het de Big Five Inventory koppelt aan vrijwilligerswerk onder jongeren. In de toekomst zou er meer onderzoek verricht moeten worden dat daar op voortborduurde. Op die manier wordt er namelijk een duidelijke meting van de persoonlijkheid gedaan en worden bij de vragen het vrijwilligerswerk buiten beschouwing gelaten. Eerst wordt er gekeken naar de persoonlijkheid en de persoonlijkheid wordt later gekoppeld of vergeleken met vrijwilligerswerk. De methode om persoonlijkheid te meten direct in combinatie met vrijwilligerswerk moet achterwege gelaten worden.

Een eerste kanttekening die bij het huidige onderzoek geplaatst kan worden, is de betrouwbaarheid van het invullen van de vragenlijsten. Jongeren tussen de 11 en 19 hebben de

vragenlijsten op school ingevuld. Er was toezicht bij aanwezig en jongeren mochten onder geen beding overleggen, maar het zou kunnen zijn dat dit wel gebeurd is. Dit zou mede kunnen komen doordat computers dicht op elkaar stonden en er te weinig computers waren om jongeren niet naast elkaar te zetten. In toekomstig onderzoek kan geprobeerd worden de vragenlijsten bij kleinere groepjes deelnemers (maximaal 10 personen, in tegenstelling tot 15 à 20 deelnemers in huidig onderzoek) af te nemen. Hierdoor zal er meer controle zijn en kan beter in de gaten gehouden worden of jongeren niet met elkaar overleggen.

Een tweede kanttekening die geplaatst kan worden, betreft het vrijwilligerswerk van ouders en de manier waarop dit gemeten is. Ook die vragen werden door de deelnemers zelf, over hun ouders, beantwoord. De betrouwbaarheid van de ingevulde vragen is hierdoor sneller te betwifelen dan wanneer ouders de vragenlijsten zelf zouden hebben ingevuld. Toekomstig onderzoek zou gezinnen kunnen gebruiken bij het onderzoek. Hierdoor kunnen ouders zelf de vragenlijst over hun vrijwilligerswerk invullen. Verder zou, omdat het hele gezin bij het onderzoek meegenomen wordt, een duidelijker beeld geschetst kunnen worden van de sociale oriëntatie van het gezin. Door ouders zelf bij het onderzoek te betrekken kunnen ook zij iets vertellen over de sociale oriëntatie binnen het gezin.

Een volgende kanttekening komt voort uit het feit dat de computers vaak vast liepen op het moment dat de deelnemers de vragenlijsten aan het invullen waren. De meeste deelnemers zijn gevraagd of zij opnieuw wilden beginnen en de vragenlijst wederom serieus invullen. Veel deelnemers bij wie de computer vast liep, hebben meerdere keren opnieuw moeten beginnen. Hierdoor kan de motivatie van de deelnemers om de vragenlijst serieus in te vullen, nogal gedaald zijn. Hierdoor is het ook mogelijk dat deelnemers de vragenlijst dus niet serieus ingevuld hebben. Toekomstig onderzoek zou hier rekening mee kunnen houden door de vragenlijst schriftelijk af te nemen. Hierdoor is er geen probleem met computers die vastlopen en motivatie die daardoor afzwakt.

Wanneer er gekeken wordt naar de drie afhankelijke variabelen komen er een aantal resultaten naar voren die een aanleiding zouden kunnen geven voor toekomstig onderzoek. Zo komt uit de resultaten naar voren dat leeftijd een bijdrage levert aan het voorspellen van het doen van vrijwilligerswerk in vergelijking met het misschien doen van vrijwilligerswerk in de toekomst. Met leeftijd neemt de kans op het doen van vrijwilligerswerk ook toe. Wanneer er gekeken wordt naar wie er in deze analyse meegenomen worden en wie daarvan voor “nu niet, misschien in de toekomst wel” hadden ingevuld, dan wordt duidelijk dat vooral de jongste deelnemers voor die optie hebben gekozen. Onder de jongste deelnemers is het actief zijn in vrijwilligerswerk nog niet aan de orde, maar zij geven aan wel van plan te zijn om in

de toekomst vrijwilligerswerk te gaan doen. Hier zou in de toekomst onderzoek naar kunnen worden gedaan. Er kan bijvoorbeeld gekeken worden naar hoeveel deelnemers hebben geantwoord “nu niet, misschien in de toekomst” en hoeveel er een aantal jaren later daadwerkelijk vrijwilligerswerk zijn gaan doen. Daarnaast zou het van belang kunnen zijn om te kijken naar wat de beweegredenen waren van diegene om toch vrijwilligerswerk te gaan doen, of om toch geen vrijwilligerswerk te gaan doen. Op die manier kan er een beeld verkregen worden van de beweegredenen van jongeren om vrijwilligerswerk te gaan doen. Dit zou weer een bijdrage kunnen leveren aan de manier waarop vrijwilligersorganisaties nieuwe vrijwilligers onder jongeren werven.

Een ander resultaat dat aanleiding zou kunnen geven voor toekomstig onderzoek zou de vrouwelijke sekse kunnen zijn. Het zijn van een vrouw levert een verhoging van kans op het doen van vrijwilligerswerk op. Dit zou verder onderzocht kunnen worden, zodat er een duidelijker beeld geschetst kan worden van de vergelijking tussen sekse en het doen van vrijwilligerswerk. Als duidelijk wordt dat sekse een belangrijke voorspeller is voor het doen van vrijwilligerswerk dan kunnen vrijwilligersorganisaties hier rekening mee houden bij het werven van nieuwe vrijwilligers.

Conclusie

In dit onderzoek werd er gekeken naar de relatie tussen persoonlijkheid, opvoeding en het vrijwilligerswerk van ouders in relatie tot vrijwilligerswerk onder jongeren. De resultaten uit voorgaande onderzoeken, namelijk een positieve bijdrage voor zowel persoonlijkheid als opvoeding werden binnen dit onderzoek niet gevonden. Wel werd er een positieve relatie gevonden tussen vrijwilligerswerk van de ouders en vrijwilligerswerk onder jongeren.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar Anne van Goethem voor haar opbouwende kritiek en haar goede begeleiding gedurende het onderzoek. Daarnaast wil ik haar bedanken dat zij mij de mogelijkheid heeft geboden om mee te lopen met haar onderzoek en daardoor mijn masterthesis te kunnen schrijven. Ook wil ik Bram Orobio de Castro bedanken voor zijn opbouwende kritiek over de inleiding van mijn masterthesis. Als laatste wil ik ook Lotte Wolters bedanken voor de ondersteuning tijdens de afname van de vragenlijsten voor het onderzoek. Haar gezelschap maakten de tripjes door heel Nederland een stuk gezelliger!

Referenties

- Andolina, M. W., Jenkins, K., Zukin, C., & Keeter, S. (2003). Habits from home, lessons from school: influences on youth civic engagement. *PS: Political Science and Politics*, 36 (02), 275 – 280.
- Atkins, R., Hart, D., & Donnelly, T. M. (2005). The association of childhood personality type with volunteering during adolescence. *Merrill-Palmer Quarterly*, 51 (02), 145 – 162.
- Barry, C. M., Padilla-Walker, L. M., Madsen, S. D., & Nelson, L. J. (2008). The impact of maternal relationship quality on emerging adults' prosocial tendencies: indirect effects via regulation of prosocial values. *Youth Adolescence*, 37, 581 – 591.
- Bekkers, R. (2005). Charity begins at home: How socialization experiences influence giving and volunteering. *ICS / Sociology, Utrecht University, the Netherlands*. Paper prepared for the 34th Arnova Annual Conference Washington DC, November 17-20, 2005.
- Bekkers, R. (2007). Intergenerational transmission of volunteering. *Acta sociologica*, 50 (2), 99 – 114.
- Briggs, E., Peterson, M., & Gregory, G. (2010). Toward a better understanding of volunteering for nonprofit organizations: explaining volunteers' pro-social attitudes. *Journal of Macromarketing*, 30 (1), 61 – 76.
- Carlo, G., Okun, M. A., Knight, G. P., & Guzman, M. R. T. (2005). The Interplay of traits and motives on volunteering: vriendelijkheid, extraversion and prosocial value motivation. *Personality and Individual Differences*, 38, 1293 – 1305.
- Carter, T. P. (2009). Predicting civic and political engagement: family socialization and age-group differences. *Sociation Today*, 7 (2), 1 – 11.
- Chan, C. G., & Elder, G. H. Jr. (2001). Family Influences on the Social Participation of Youth: The Effects of Parental Social Involvement and Farming. *Rural Sociology*, 66 (1), 22 – 42.

- Denissen, J. J. A., Geenen, R., van Aken, M. A. G., Gosling, S. D., & Potter, J. (2008). Development and validation of a Dutch translation of the Big Five Inventory (BFI). *Journal of Personality Assessment, 90* (02), 152 – 157.
- Erez, A., Mikulincer, M., van Ijzendoorn, M. H., & Kroonenberg, P. M. (2008). Attachment, personality and volunteering: Placing volunteerism in an attachment-theoretical framework. *Personality and Individual Differences, 44*, 64 – 74.
- Fletcher, A. C., Elder, G. H. Jr., & Mekos, D. (2000). Parental influences on adolescent involvement in community activities. *Journal of Research on Adolescence, 10*, 29 – 48.
- Hardy, S. A., Carlo, G., & Roesch, S. C. (2010). Links between adolescents' expected parental reactions and prosocial behavior tendencies: the mediating role of prosocial values. *Youth adolescence, 39*, 84 – 95.
- Janoski, T., Musick, M., & Wilson, J. (1998). Being Volunteerd? The impact of social participation and pro-social attitudes on volunteering. *Sociological Forum, 13* (03), 495 – 519.
- Janoski, T., & Wilson, J. (1995). Pathways to Voluntarism: Family Socialization and Status Transmission Models. *Social Forces, 74* (2), 71 – 292.
- Johnson, M. K., Beebe, T., Mortimer, J. T., & Snyder, M. (1998). Volunteerism in adolescence. A process perspective. *Journal of Research on Adolescence, 8* (3), 309 – 332.
- Larsen, R.J. & Buss, D.M. (2008). *Personality Psychology. Domains of Knowledge about Human Nature*. Boston: McGraw-Hill.
- Leak, G. K., & Williams, D. E. (1989). Relationship between social interest and perceived family environment. *Individual Psychology, 45* (03), 362 – 368.
- Matsuba, M. K., Hart, D., & Atkins, R. (2007). Psychological and social-structural influences on commitment to volunteering. *Journal of Research in Personality, 41*, 889 – 907.

Penner, L. A., Fritzsche, B. A., Craiger, J. P., & Freifeld, T. R. (1995). Measuring the prosocial personality. In J. Butcher & C. D. Spielberger (Eds.), *Advances in personality assessment* (Vol. 10, pp. 147 – 164). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Penner, L. A., Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., & Schroeder, D. A. (2005). Prosocial behavior: Multilevel Perspectives. *Annual Review of Psychology*, 56, 365 – 392.

Smith, B. M. M., & Nelson, L. D. (1975). Personality correlates of helping behavior. *Psychological Reports*, 37, 307 – 310.

Snyder, M. & Ickes, W. (1985). Personality and social behavior. In G. Lindzey & E. Aronson (Eds.), *The handbook of social psychology: Vol. 2* (3rd. ed., pp. 883 – 948). New York: Randon House.

Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, 215 – 240.

Internetpagina's:

www.cbs.nl

www.maatschappelijkstage.nl